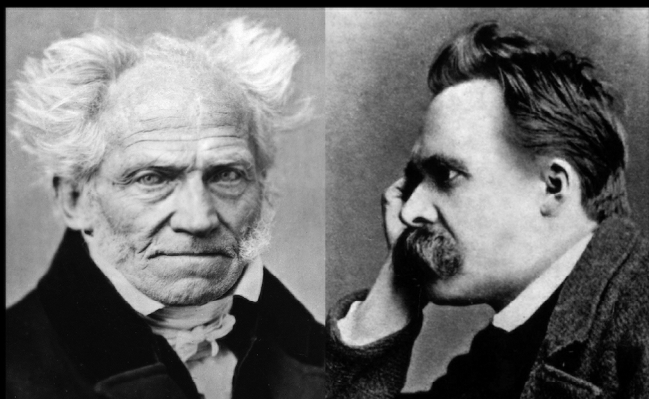

Friedrich
NIETZSCHE

Schopenhauer
kasvattajana

Schopenhauer kasvattajana

FRIEDRICH NIETZSCHE

Schopenhauer kasvattajana

Suomentanut
Risto Korkea-aho

Schopenhauer als Erzieher ilmestyi 1874.

© 2019 Risto Korkea-aho

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-318-656-9

1.

Eräs matkustaja oli nähnyt monia maita ja kansoja sekä useita maanosia, ja kun häneltä kysyttiin, minkä ominaisuuden hän oli tavannut ihmisistä kaikkialla, hän sanoi: he ovat taipuvaisia laiskuuteen. Monesta näyttää siltä, että oikeampi ja todennukaisempi vastaus olisi ollut: he ovat kaikki pelokkaita. He piilottelevat tapojen ja mielipiteiden takana. Jokainen ihminen tietää pohjimmiltaan oikein hyvin, että hän elää maailmassa vain kerran, uniikkina kappaleena, ja ettei erikoisinkaan sattuma toista kertaa ravista kokoon mitään niin kummallista kirjavaa monenlaisen yhdenlaista kuin hän on: hän tietää sen, mutta kätkee sen kuin pahan omantunnon – minkä vuoksi? Koska hän pelkää naapuria, joka vaatii sovinnaisuutta ja verhoutuu siihen itse. Mutta mikä pakottaa yksilön pelkäämään naapuria, ajattelemaan ja toimimaan laumanmukaisesti ja estää häntä iloitsemasta omasta itsestään? Häveliäisyys ehkä eräissä ja harvoissa tapauksissa. Mutta useimmissa tapauksissa syynä on mukavuudenhalu, velttous, lyhyesti sanottuna se taipumus laiskuuteen, josta tuo matkustaja puhui. Hän on oikeassa: ihmiset ovat enemmän laiskoja kuin pelokkaita, ja eniten he pelkäävät niitä vaikeuksia, joita ehdoton rehellisyys ja alastomuus heille tietäisi. Tai teilit yksin vihaavat tätä vetelää kuljeskelua lainatuissa maneereissa ja päälleripustetuissa mielipiteissä ja paljastavat salaisuuden, jokamiehen pahan omantunnon, sen periaatteen, että jokainen ihminen on ainukertainen ihme, he uskaltavat näyttää meille ihmisen, kuinka tämä on jokaista lihaksen liikautusta myöten oma itsensä,

oma ainoansa, enemmänkin, että tässä ainoalaatuisuutensa ankarassa johdonmukaisuudessa hän on kaunis ja tutkistelunarvoinen, uusi ja uskomaton, niin kuin jokainen luonnon teos, eikä vähääkään pitkästyttävä. Jos suuri ajattelija halveksuu ihmisiä, hän halveksuu heidän laiskuuttaan: sillä laiskuutensa takia he näyttävät tehdastavaroilta, samantekeviltä, eivät kanssakäymisen ja opetuksen arvoisilta. Ihmisen, joka ei tahdo kuulua massaansa, täytyy vain lakata ole-masta mukava itseään kohtaan; seuratkoon hän omaatuntoaan, joka kehottaa häntä: »ole oma itsesi! Sinä et lainkaan ole sitä, mitä tällä hetkellä teet, ajattelet, isoat.»

Jokainen nuori sielu kuulee tämän kehotuksen päivin ja öin ja vapisee sitä; sillä ajatellessaan todellista vapautumistaan se aavistaa sen onnen määrän, joka sille on määrätty ikuisuudesta asti: johon onneen sitä ei mitenkään voida auttaa, niin kauan kuin se pysyy kammitsoituna mielipiteiden ja pelon kahleissa. Ja miten lohduton ja tarkoitukseton voikaan elämästä tulla ilman tätä vapautumista! Luonnosta ei tavata autiompaa ja luotaantyöntävämpää olentoa kuin ihminen, joka on kulkenut neroutensa ohi ja pälyilee nyt oikealle ja vasemmalle, taaksepäin ja kaikkiin suuntiin. Sellaiseen ihmiseen ei voida lopulta enää ollenkaan tarttua, sillä hän on pelkkää ulkopuolta ilman ydintä, hauras, maalattu, pullistunut kaapu, koristeltu haamu, josta ei ole herättämään pelkoa eikä taatusti sääliäkään. Ja jos pitää paikkansa se, mitä laiskasta ihmisestä sanotaan, että hän tappaa aikaa, siinä tapauksessa joudutaan vakavasti pelkäämään, että sellainen aikakausi, sellainen aika, joka laskee pelastuksensa yleisen mielipiteen eli yksityisen laiskuuden varaan, todella kerran tapetaan: tarkoitan, että se pyyhitään pois elämän tosi vapautumisen historiasta. Kuinka suurta vastentahtoisuutta myöhemmät sukupolvet mahtavatkaan tuntea, kun ne käsittelevät sellaisen aikakauden perintöä, jota eivät hallinneet elävät ihmiset, vaan yleisen mielipiteen omaksuneet näennäisihmiset; niinpä lienee mahdollista, että jonkin kaukaisen jälkimaailman silmissä meidän aikakautemme näyttää historian epäinhimillisimmältä ja siksi pimeim-

mältä ja vieraimmalta katkelmalta. Minä käyskentelen kaupunkiemme uusia katuja ja ajattelen, kuinka kaikista näistä kamalista taloista, jotka tämä yleistä mielipidettä kannattava sukupolvi on rakentanut itselleen, ei vuosisadan päästä ole pystyssä enää mitään ja kuinka silloin näiden talonrakentajien mielipiteetkin ovat luhistuneet. Kuinka toiveikkaita sitä vastoin saavatkaan olla kaikki ne, jotka eivät tunne olevansa tämän ajan kansalaisia; sillä jos he sellaisia olisivat, he olisivat mukana tappamassa omaa aikaansa ja sortuisivat oman aikansa keralla – mutta mieluummin he tahtovat herättää ajan elämään voidakseen tässä elämässä jatkaa omaa elämäänsä.

Mutta vaikkei tulevaisuus jättäisikään meille aihetta toiveikkouteen – meidän kummallinen olemassaolomme juuri tässä hetkessä kaikkein väkevimmin rohkaisee meitä elämään oman mittamme ja lakimme mukaan: se selittämätön asia, että me elämme juuri tänään, vaikka meillä oli koko äärettömyys aikaa syntyä, ettemme omista muuta kuin tuokionpituisen tämänpäivän, jonka aikana meidän on näytettävä, miksi ja mitä varten synnyimme juuri nyt. Meidän on vastattava olemassaolostamme itsellemme; niinpä tahdomme olla tämän olemassaolon todellisia perämiehiä emmekä salli eksistenssimme muistuttaa aivotonta sattumaa. Olemassaoloon on suhtauduttava reippaasti ja uhkarohkeasti: etenkin, koska joudumme luopumaan siitä niin pahimmassa kuin parhaassakin tapauksessa. Miksi takertua tähän maatilkkuun, tähän ammattiin, miksi kallistaa korvaa sille, mitä naapuri sanoo? On kovin pikkukaupunki- maista pitää velvollisuutenaan näkökantoja, jotka jo pari sataa mailia tuonnempana lakkaavat velvoittamasta. Itä ja länsi ovat liidunvetoja, jotka joku piirtää silmiemme eteen pitääkseen pelokkuuttamme narrinaan. Tahdon yrittää vapauteen, sanoo itselleen nuori sielu; ja tässä sitä tahtoi estää se, että kaksi kansaa sattumoisin vihaavat toisiaan ja sotivat toisiaan vastaan, tai että kahta maanosaa erottaa meri, tai että hänen ympärillään opetetaan uskontoa, jota vielä pari vuosituhatta sitten ei ollut olemassakaan. Sinä itse et ole mitään tuosta kaikesta, se sanoo itselleen. Ei kukaan voi rakentaa

sinulle sitä siltaa, jota pitkin juuri sinun täytyy ylittää elämän virta, ei kukaan muu kuin sinä yksin. On tosin olemassa lukemattomia polkuja ja siltoja ja puolijumalia, jotka tahtovat kantaa sinut virran poikki; mutta vain oman itsesi hinnalla; antaisit itsesi pantiksi ja menettäisit itsesi. Maailmassa on yksi ainoa tie, jota ei voi käydä kukaan muu kuin sinä: minne se vie? Älä kysy, vaan mene. Kuka virkkoikaan nämä sanat: »ihminen ei kohoa koskaan niin korkealle kuin silloin kun hän ei tiedä minne hän on menossa»?

Mutta kuinka löydämme itsemme? Kuinka ihminen voi tuntea itsensä? Hän on pimeä ja verhottu asia; ja jos jäniksellä on seitsemän nahkaa, niin ihminen voi kuoria itsensä seitsemän kertaa seitsemänkymmentä kertaa eikä sittenkään voi sanoa itselleen »nyt olet löytänyt todellisen itsesi, tämä tässä ei ole enää kuorta». Lisäksi on tuskallista ja vaarallista koettaa sillä tavalla kaivella itseään ja laskeutua suoraa päätä väkivaltaisesti oman olemuksensa uumeniin. Kuinka helposti ihminen siinä loukkaakaan itsensä niin, ettei mikään lääkäri voi häntä parantaa. Ja sitä paitsi: mitä varten sellainen koetus olisi tarpeenkaan, jos kaikki joka tapauksessa todistaa olemuksestamme, ystävyystemme ja vihollisuutemme, katseemme ja kädenpuristuksemme, muistomme samoin kuin se, minkä unohdamme, kirjamme ja kirjoituksemme. Mutta tärkeimmän kuulustelun järjestämiseksi on olemassa tämä keino. Nuori sielu katsokoon elämänsä taaksepäin tämä kysymys mielessään: mitä olet tähän mennessä aidosti rakastanut, mikä sieluasi on ylentänyt, mikä sitä on hallinnut ja samalla ilahduttanut? Järjestä nämä kunnioitetut asiat riviin silmiesi eteen, ja ehkä ne ilmaisevat sinulle, olemuksellaan ja järjestyksellään, lain, sinun oman varsinaisen itsesi perustuslain. Vertaile näitä asioita keskenään, katso miten yksi täydentää, laajentaa, ylittää, kirkastaa toisen, miten ne muodostavat tikapuut, joita pitkin olet kiivennyt itseesi tähän asti; sillä sinun tosi olemuksesi ei lymyile syvällä sisimmässäsi, vaan mittaamattoman korkealla yläpuolellasi tai ainakin sen yläpuolella, mitä tavallisesti pidät omana minänäsi. Tosi kasvattajasi ja muovaajasi paljastavat sinulle, mikä

*»Ja joka milloinkaan on tuntenut, mitä meidän nyky-
aikaisessa pukkhirvi-ihmiskunnassamme merkitsee se,
että löydetään kerrankin ehyt, yksituumainen, omilla
saranoillaan riippuva ja liikkuva, ennakkoluuloton ja
pitelemätön luonnonolio, se ymmärtää minun onneni
ja ihmetykseni, kun olin löytänyt Schopenhauerin:
aavistin löytäneeni hänessä sen kasvattajan ja filosofin,
jota niin pitkään olin etsinyt.»*

Friedrich Nietzsche *Epäajanmukaisia tutkisteluja* ilmestyi neljässä osassa vuosina 1873-1876. Sen kolmas osa, *Schopenhauer kasvattajana*, ilmestyi 1874. Sitä kirjoittaessaan Nietzsche oli jo alkanut vieraantua suuren pessimistin filosofiasta, mutta ei itse filosofista: Schopenhauer on Nietzscheille ennen kaikkea innostava esikuva, jonka kasvattava vaikutus ei perustu opetukseen ja dogmeihin, vaan inhimilliseen esimerkkiin, siihen, kuinka hän eli ja millainen ihminen hän oli.

